

FAKULTA
PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ
A PEDAGOGICKÁ UJ

aoba
kuoS

NADAČNÍ FOND

Reflektovaná oborová praxe se zaměřením na motivaci, kreativitu a mezipředmětové vztahy

Souhrnná zpráva projektu

Liberec 2023

Identifikační údaje

Projekt Reflektovaná oborová praxe se zaměřením na motivaci, kreativitu a mezipředmětové vztahy
Otevřená výzva, II. ročník, 2021, nadační fond Abakus

Řešitelská organizace: Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Katedra primárního vzdělávání

Hlavní řešitel: PhDr. Jana Johnová, Ph.D.
Řešitelé: doc. RNDr. Petr Anděl, CSc.
Mgr. Věra Dubcová
PhDr. Věra Vykoukalová, Ph.D.

Autor zprávy: doc. RNDr. Petr Anděl, CSc.
Kontakt: petr.andel@tul.cz

Vydáno: červen 2023

A. Identifikační údaje projektu

Projekt – Otevřeno, z. s.

Reflektovaná oborová praxe se zaměřením na motivaci, kreativitu a mezipředmětové vztahy

Řešitel. organizace: Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická, Katedra primárního vzdělávání

Hlavní řešitel: PhDr. Jana Johnová, Ph.D.

Řešitelé: doc. RNDr. Petr Anděl, CSc., Mgr. Věra Dubcová, PhDr. Věra Vykoukalová, Ph.D.

Kontaktní adresa: jana.johnova@tul.cz

Vydáno: červen 2023

B. Cíl projektu

- (1) Cílem projektu byla příprava teoretických a praktických podkladů pro zavedení nového předmětu „**Oborová didaktika v praxi**“ pro studenty oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Tento předkládaný materiál je souhrnem závěrečné zprávy projektu. Současně je určen i jako podklad pro diskusi o využitelnosti výsledků projektu nebo jeho částí u jiných subjektů.
- (2) Následující popis předmětu je koncipován jako **výsledné doporučení** a jsou v něm zapracovány poznatky, které byly získány ve dvou bĕzích praxe, které byly realizované v rámci projektu. Jedná se o obecné teze a návody, které musí být vždy přizpůsobeny konkrétním místním podmínkám.

C. Výchozí teze

- (3) Projekt vychází z dlouhodobých pedagogických zkušeností řešitelů, kde jako závažné problémy v přípravě učitelů 1. stupně byly identifikovány tyto dvě skutečnosti:
 - (a) **nedostatečná propojenost oborových didaktik s praxí studentů** na školách;
 - (b) nutnost **posílení schopnosti učitelů motivovat žáky** ve výuce – vzhledem k přesycení dětí IC technikou je schopnost motivovat žáky k výuce pro učitele stále větším problémem.
- (4) Realizovaným řešením je zavedení nového předmětu „Oborová didaktika v praxi“, který je harmonicky začleněn do celkově dobře propracovaného systému pedagogických praxí na FP TUL. Předmět je zařazen **do 3. ročníků a je povinný** pro všechny studenty Učitelství pro 1. st. ZŠ.

D. Základní metodická koncepce projektu

- (5) **Novost po stránce metodické** je založena na kombinaci (i) praxe zaměřené přímo na oborovou didaktiku předmětů; (ii) na speciálním zaměření na oblast motivace, kreativity a mezipředmětových vztahů; (iii) na skupinové formě praxe; (iv) na úzké spolupráci studentů, cvičných učitelů a oborových didaktiků; (v) na třífázové reflexi.
- (6) **Oborová didaktika v praxi.** Specifickým rysem přípravy učitelů pro 1. stupeň ZŠ je široké spektrum předmětů, které musí zvládnout jak po stránce teoretické, tak i didaktické. Předmět se zaměřuje speciálně na vzdělávací obory: **Český jazyk a literatura** (s užším zaměřením na literární výchovu), **Hudební výchova, Výtvarná výchova, Člověk a jeho svět.**
- (7) **Zaměření na zvolené klíčové oblasti motivace, kreativita a mezipředmětové vztahy.** Studenti jsou během celé praxe vedeni k tomu, aby se ve svých přípravách a výstupech zaměřovali na tyto oblasti. Zatímco motivace musí být součástí každé hodiny, u kreativity a rozvoje mezipředmětových vztahů je cílem zvažovat, zda se v daném tématu dají smysluplně využít. To znamená přemýšlet o nich vždy, ale zařazovat je pouze tam, kde je to pro výuku přínosné.
- (8) **Skupinová forma praxe.** Vlastní praxi absolvují studenti ve vytvořených skupinách o 3 až 5 studentech, kde každý má určenou roli. Jeden student vždy učí, jeden natáčí videozáznam hodiny a zbývající studenti si tvoří hospitační záznam a případně asistují při některých fázích výuky. Z potřebných rolí učení – natáčení videa – hospitace vyplývá, že minimální počet studentů jsou 3, optimální 4, maximální 5 (nedoporučujeme navyšovat pro příliš velký počet dospělých ve třídě). Na každé hodině se tedy podílí všichni studenti a tato kooperativní forma je pro ně často novou skutečností.
- (9) **Úzká spolupráce studentů, cvičných učitelů a oborových didaktiků.** Je založena na spolupráci ve všech fázích praxe (fáze přípravná, realizační a závěrečná). Ve fázi přípravné představí příslušní oborové didaktici v krátkých přednáškách studentům základní možnosti zapojení klíčových oblastí do výuky, ve fázi realizace cvičné učitelky konzultují přípravu studentů a oborové didaktici chodí na příležitostné hospitace. V závěrečné fázi oborové didaktici na základě natočených videí, příprav a vlastních hospitací provádí se studenty rozbor jejich činnosti.
- (10) **Třífázová reflexe.** Z daného schématu vyplývá, že výkon studentů je podroben rozboru ve třech fázích: (i) reflexe od spolužáků; (ii) reflexe od cvičných učitelů; (iii) reflexe od oborových didaktiků. Všechny tyto formy by ale měly směřovat k té hlavní reflexi, tj. k pokud možno objektivnímu hodnocení vlastního výkonu (sebereflexi). Jedná se o

zásadní bod a z výsledků ověřování projektu vyplývá, že řada studentů je vůči sobě značně nekritická a že na rozvoji sebereflexe je potřeba pracovat.

E. Struktura předmětu

(11) Předmět je koncipován jako jednosemestrální s počtem 14 týdnů v semestru a odehrává se vždy jeden stálý den v týdnu. Je rozdělen na 3 fáze: (A) přípravná, (B) realizační, (C) závěrečná. Celkové schéma je v následující tabulce.

týden	fáze	charakteristika	lokalizace
1	přípravná	úvod do předmětu – organizační záležitosti	fakulta
2		instruktáže od oborových didaktiků	
3		instruktáže od oborových didaktiků	
4	realizační	seznámení se třídou – náslechy u cvičných učitelek	cvičná škola
5		seznámení se třídou – náslechy u cvičných učitelek	
6		výuková praxe	
7		výuková praxe	
8		výuková praxe	
9		výuková praxe	
10		výuková praxe	
11	závěrečná	reflexe oborových didaktiků	fakulta
12		reflexe oborových didaktiků	
13		reflexe oborových didaktiků	
14		ukončení předmětu – zápočet	

(12) **Fáze přípravná.** Probíhá na fakultě a zahrnuje tyto části:

- a) organizační přípravu celé praxe (rozdělení do skupin, škol, harmonogram praxe aj.);
- b) semináře, kdy oboroví didaktici formou semináře seznámí studenty s hlavními zásadami při rozvíjení motivace, kreativity a mezipředmětových vztahů ve svých předmětech.

(13) **Fáze realizační.** Probíhá na cvičné škole.

- a) Studenti jsou rozdělení do 3–5členných skupin, každé skupině je určena příslušná ZŠ a přidělen cvičný učitel.
- b) Praxi na škole začínají studenti náslechy výuky cvičného učitele, aby se seznámili s prostředím třídy a s žáky, které budou učit. Se cvičným učitelem si studenti domluví témata jednotlivých hodin a cvičný učitel zkontroluje a prodiskutuje před výukou přípravy studentů. Osobní konzultace příprav probíhá dle dohody účastníků, ale musí

být realizována minimálně jeden den před danou výukou. Neosvědčilo se nám zaslání příprav cvičným učitelům e-mailem.

- c) Každý student odučí během 5 týdnů praxe po jedné hodině z literární výchovy, hudební výchovy, výtvarné výchovy a přírodovědy (příp. vlastivědy), prvouky.
 - d) Při každé hodině jeden student učí, jeden pořizuje videozáznam a další provádí hospitaci. V těchto činnostech se studenti v průběhu dne střídají. Po hodinách následuje zhodnocení cvičným učitelem.
 - e) Nahrané videozáznamy předají studenti oborovým didaktikům jako podklad pro závěrečné reflexe.
 - f) Pátý týden výukové praxe slouží jako rezerva k možné opravě příliš nezdařených realizovaných příprav, případně se studenti domluví s cvičným učitelem, který předmět odučí.
- (14) **Fáze závěrečná.** Probíhá na fakultě a obsahuje:
- a) reflexe jednotlivých oborových didaktiků na základě rozborů videozáznamů, příprav a dalších podkladových materiálů;
 - b) celkové zhodnocení praxe, společná diskuse studentů a pedagogů.

F. Dílčí metodické poznámky a doporučení

- (15) V následující části jsou uvedeny některé dílčí metodické poznámky, které vplynuly z ověřování praxe, z názorů studentů, cvičných učitelů a oborových didaktiků a kterým je třeba věnovat zvýšenou pozornost.
- (16) **Tvorba skupin.** Je optimální, když výběr studentů do skupin provede na základě znalostí studentů z předchozích ročníků vedoucí praxe po konzultaci s dalšími pedagogy. Skupiny koncipuje tak, aby byly vyvážené a zahrnovaly studenty různých schopností a zaměření. Současně musí zohledňovat i další praktické aspekty jako např. dojíždění.
- (17) **Videozáznamy.** Schopnost natočit kvalitní videozáznamy je klíčová pro konečné reflexe oborových didaktiků. Důležitá je zde jak obsahová, tak technická stránka. Pokud tuto činnost necvičí studenti v jiných vyučovacích předmětech, je vhodné se hlavními zásadami zabývat v úvodní přípravné fázi. Současně je třeba zajistit souhlas s natáčením od rodičů žáků.
- (18) **Přiměřené zařazování klíčových oblastí.** V rámci tohoto předmětu je kladen důraz na motivaci, kreativitu a mezipředmětové vztahy. To má významný pozitivní vliv na přístup studentů k těmto tématům. Někdy to ale vede ke snaze zapojit do každé hodiny všechny

složky izolovaně. Je proto třeba vést studenty k přiměřené a funkční aplikaci těchto oblastí a upozornit je na možnost propojení všech tří pilířů i v rámci jedné aktivity.

- (19) **Zaměření na základní cíl hodiny.** Je třeba studenty upozorňovat, aby ve snaze o co nejpestřejší hodinu a o využití řady různých metod nezapomínali na základní cíl dané vyučovací hodiny. Prvotní musí být vždy cíl a obsah hodiny, různé motivační aktivity jsou prostředkem k jeho dosažení.
- (20) **Rozvíjení sebereflexe u studentů.** Zpětná vazba je základním předpokladem pro zlepšení určité činnosti, tedy i vlastní výuky. Předmět je koncipován tak, že zpětnou vazbu dostává student od spolužáků, cvičných učitelů i oborových didaktiků. Důležité je ale vést studenty k tomu, aby se dokázali podívat na svoje výkony sebekriticky, což často chybí. To se samozřejmě týká nejen tohoto předmětu, ale celého vzdělávacího procesu.
- (21) **Komunikace se ZŠ.** Doporučujeme v předstihu komunikovat se ZŠ, kde je nutné vysvětlit cíl praxe a domluvit se na možné úpravě rozvrhu v daných třídách, neboť praxe je vedle ČAJŠ zaměřena na výchovy a ty nejsou běžně rozvrhovány do jednoho dne.

G. Závěr

- (22) Na Technické univerzitě v Liberci, Fakultě přírodovědně-humanitní byl v rámci studia oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ **zaveden předmět Oborová didaktika v praxi**. Díky projektu Otevřeno se podařilo důkladně připravit dva ověřovací ročníky, vyhodnotit jejich průběh a zpracovat různé připomínky jednotlivých účastníků. Zde byl představen výsledný návrh. Domníváme se, že **předmět rozšiřuje a diverzifikuje metody pedagogické praxe studentů a že přispěje ke zkvalitnění jejich studia.**